

Med anledning häraf vågar jag vördsamligen anhålla, det måtte, för Hudiksvalls-jernvägens utsträckning från Forssa station till den punkt ofvanom Forssån eller Böleströmmen, dit ångfartygen kunna gå ifrån Dellen, Riksdagen bevilja såsom lån två tredjedelar af kostnaden eller 156,666 R:dr 67 öre att utgå på möjligen fördelaktigaste ränte- och amorteringsvilkor.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles, dit handlingar och kartor skola öfverlemnas.

Stockholm den 25 Januari 1868.

L. Landgren.

I ofvannämnda motion instämmer vördsamligen

Edvard Frisk.

N:o 41.

Af Herr Casparsson C. E., angående beviljande af ett låneunderstöd å 500,000 R:dr årligen under 40 års tid för befrämjande af vattenskadade markers afdikning samt den odlade jordens fullständigare grunddikning.

Vid förra Riksdagen intog frågan om landets, och specielt jordbrukets, ekonomiska betryck en framstående plats, med anledning hvaraf Riksdagen pröfvade skäligen nedsätta ett särskildt Utskott rörande jordbrukets finansiella angelägenheter. Förhållandena hafva ej under tiden förändrats till det bättre. En svår och vidtöfattande missväxt tvingar en sjundedel af landets befolkning att anlita Statens så väl som den enskildes välgörenhet, och äfven i Rikets jemnförelsevis lyckli-

gare lottade delar är bettlandet det näringsfång, som företrädesvis företer någon stegrad verksamhet. Den finansiella frågan torde sålunda vara långt ifrån uttömd, och tidsomständigheterna synas påkalla ett närmare aktgifvande på den utredning af jordbrukets ställning, hvartill så väl det Särskilda Utskottets betänkande som öfriga tillgängliga statistiska uppgifter lemna värdefulla bidrag.

Söker man nu att, med ledning af dessa data, och med begagnande af de vid 1865 års slut lemnade uppgifter om folkmängd och antal underhållna kreatur, beräkna landets behof af spanmål, så gestalta sig förhållandena sålunda:

4,114,000 personer à $2\frac{1}{4}$ T:or	9,513,000 T:or.
2,863,000 kreatur à 1 „	2,863,000 „
Till utsäde	2,400,000 „
„ bränvinsbränning	225,000 „
Summa 15,001,000 T:or.	

För fyllande af detta behof af landets egen produktion erfordras således en medelgod skörd af öfverhufvud $6\frac{1}{4}$ korn af utsädet, då detta beräknas till 2,400,000 tunnor.

För bedömandet af vårt jordbruks nuvarande ståndpunkt, samt huruvida och på hvad sätt detta behof kunnat af landets produktion fyllas, torde en återblick på förhållandet mellan ut- och införseln af dess alster under de sistförflutna 11 åren lemna den bästa vägledningen.

Under åren 1856—1866 har exporten och importen af förmalen och oförmalen spanmål utgjorts af:

	<i>Export:</i>		<i>Import:</i>
Hvete	545,300 T:or		826,497 T:or.
Råg	1,032,497 „		3,294,432 „
Korn	2,704,058 „		290,833 „
Hafre	12,686,795 „		35,679 „
Ärter	134,908 „		86,410 „
Summa 17,103,558 T:or			4,533,851 T:or.

Exporten öfverskjuter sålunda importen med 12,569,707 tunnor, eller i medeltal årligen med 1,142,700 tunnor. Detta resultat gifver vid handen, antingen att skördebeloppet utfallit i allmänhet öfver medelmåttan, eller att någon nedsättning egt rum i den ofvan beräknade spanmålsförbrukningen. Emot det förra antagandet strider så väl den allmänna erfarenheten som de officiella berättelserna om årsväxten, hvaremot det sednare alternativet synes så mycket antagligare, som den öfverskjutande exportsumman, 12,569,707 tunnor, i det aldranärmaste motsvarar den under dessa år exporterade quantiteten hafre, hvadan det synes sannolikt att den ofvan beräknadesumman, 2,863,000 tunnor, motsvarande 0,5 skålpund dagligen för hvarje stort kreatur, ej blifvit till förbrukning för det angifna ändamålet använd.

Detta antagande vinner ytterligare stöd, om man betraktar den under samma tid skedda importen (med afdrag af exporten) af ladugårdsprodukter, uppgående till:

Smör . . .	208,880	C:tr
Ost . . .	128,980	”
Fläsk . . .	216,840	”
Kött . . .	94,680	”
Hudar (oberedda)	507,780	”
Talg . . .	417,700	”

Ull . . . 29,074,570 skålp.; hvilken betydliga import gör det mer än troligt, att äfven den beräknade, för en ändamålsenligt ordnad utfodring ringa, årliga förbrukningen af 1 tunna spanmål per kreatur är för hög.

Uppställer man åter den ganska vigtiga frågan, huru exportens och importens värden förhålla sig till hvarandra, så möter det visserligen stora svårigheter att med exakta siffror angifva detta förhållande. En approximativ beräkning, med ledning dels af de för Riket gällande medelmarkegångspriser dels af de vanliga handelspriserna, torde dock kunna lemna någon antydan härutinnan. Under nämnda 11 år har den öfverskjutande exporten utgjorts af:

2,413,225	T:or	Korn	à 12: 70	R:dr	R:mt.	. . .	30,647,957	R:dr	R:mt.
12,651,116	”	Hafre	” 7: 45	”	”	. . .	94,250,814	”	”
48,498	”	Ärter	” 17: 78	”	”	. . .	862,294	”	”
2,985	st.	Hästar	” 350:	”	”	. . .	1,044,750	”	”
9,475	”	Nötkreatur	” 250	”	”	. . .	2,368,750	”	”
23,030	”	Får	” 15	”	”	. . .	345,450	”	”
21,562	”	Svin	” 50	”	”	. . .	1,078,100	”	”

Summa 130,598,115 R:dr R:mt;

medan samtidigt den öfverskjutande importen uppgått till:

281,200	T:or	Hvete	à 21: 64	R:dr	R:mt.	. . .	6,085,168	R:dr	R:mt.
2,261,930	”	Råg	” 15: 22	”	”	. . .	34,426,574	”	”
208,880	C:tr	Smör	” 56: 40	”	”	. . .	11,780,832	”	”
128,980	”	Ost	” 30	”	”	. . .	3,869,400	”	”
216,840	”	Fläsk	” 30: 75	”	”	. . .	6,667,830	”	”
94,680	”	Kött	” 23: 35	”	”	. . .	2,210,778	”	”
507,780	”	Hudar	” 50	”	”	. . .	25,389,000	”	”
417,700	”	Talg	” 40	”	”	. . .	16,708,000	”	”
29,074,570	skålp.	Ull	” 1: 25	”	”	. . .	36,343,212	”	”
40,927	C:tr	Lin	” 30	”	”	. . .	1,227,810	”	”
469,916	”	Hampa	” 30	”	”	. . .	14,097,480	”	”

Summa 158,806,084 R:dr R:mt.

Importens värdesumma öfverskjuter sålunda, efter här åsatta värden, exportens med 28,207,969 R:dr R:mt, eller i medeltal med 2,564,360 R:dr R:mt årligen, hvilket

resultat, om man sammanställer arealen af den öppna jorden, 9,453,000 tunnland, med folkmängden, 4,114,000 personer, eller nära 2,3 tunnland öppen jord på hvarje person, visar huru ofantligt mycket återstår, innan vårt jordbruk nått den utveckling, som dess areala betydelse och det deri representerade kapitalvärdet åt detsamma synes anvisa.

Att befrämja denna utveckling och dymedelst höja landets förmåga att i det stora internationela utbytet intaga en förmånligare och för framtiden mera betryggande ställning än hittills, är en uppgift, som allt mer måste taga uppmärksamheten i anspråk. Om det i denna, de omtvistade statsekonomiska principernas tid finnes någon sats, hvarom alla meningar kunna enas, så är det väl den: "att rikedom, civilisation och styrka tillväxa i samma mån, som det maskineri förminskas, hvilket erfordras för att utföra fortskaffningsarbetet." — Efterse vi huruvida och i hvad mån vårt land på sina handelsförbindelser med andra länder tillämpat denna sats, så finna vi, vid jmförelse mellan åren 1856—1866, att medan hela exportens värde under dessa år tillväxt med 15,8 procent, har deremot det för denna export använda lästetal ökat med 91,8 procent. Att dessa siffror icke angifva någon för dessa år tillfällig eller abnorm företeelse, utan en konsekvent utveckling i en en gång inslagen riktning, synes bäst af förhållandet mellan exportens värde och det för densammas besörjande använda lästetal under hvart och ett af de mellanliggande åren.

År 1856	användes för hvarje 1,000 R:dr af exportens värde	2,5 läster
" 1857	" " " " " " " " " "	3 "
" 1858	" " " " " " " " " "	3,7 "
" 1859	" " " " " " " " " "	3,4 "
" 1860	" " " " " " " " " "	3,3 "
" 1861	" " " " " " " " " "	3,7 "
" 1862	" " " " " " " " " "	3,7 "
" 1863	" " " " " " " " " "	3,7 "
" 1864	" " " " " " " " " "	3,6 "
" 1865	" " " " " " " " " "	4 "
" 1866	" " " " " " " " " "	4,2 " ;

medan under samma tid det för importen använda lästetal vexlat mellan 1,4 och 1,9 läst, och för år 1866 nedgått till 1,6 läst, för hvarje 1,000 R:dr af värdet.

Dessa sifferförhållanden skulle, äfven om andra källor för bedömandet ej förefunnos, nogsam angifva arten och beskaffenheten af våra förnämsta bytesmedel. Först komma bergsbrukets, skogarnas och jordbrukets mera förädlade, eller åtminstone mera värderika alster, derefter följa de mindre värderika och mera skrymmande produkterna, råalmerna, ungsbogen, hafren, i ständigt växande massor. Om äfven våra, som outtömliga ansedda grufvor, för framtiden medgifva till och med en ökad malmexport, så måste deremot inom en ej aflägsen tidrymd skogsafverknigen betydligt inskränkas, om ej landets dyrbaraste och mest berättigade

intressen skola sättas på spel. Det måste då vara af vigt att i tid vara betänkt derpå, att landets hufvudnäring, jordbruket, på ett verksammare sätt kan deltaga i det industriela utbytet medelst produkter, som bättre bära transportkostnaden och mindre förbruka jordkapitalet, än hvad hittills varit fallet. Den i allmänhet goda beskaffenheten af våra jordmåner, vår befolknings idoghet och seghet samt de ofantliga sträckor, som ännu återstå att åt odlingen eröfva, anvisa tillräckligt den ståndpunkt, jordbruket *kan* komma att intaga, om blott åtgärder, grundade på vetenskapens och erfarenhetens sammanstående resultat, vidtagas för dess tidsenliga utveckling.

Bland de kraftigaste häfstänger för en sådan utveckling intager tvifvelsutan en ändamålsenlig och följdriktigt tillämpad afdikning det främsta rummet. De stora kulturländerna hafva nogsamnt insett detta och skyndat med den energi, som tillhör lifskraftiga och framåtgående samhällen, att öfverflytta den insedda sanningen från spekulationens till verklighetens område. Sålunda anslog Engelska parlamentet år 1846 en summa af 54 millioner R:dr för dikningsarbeten, hvilket anslag sedermera ytterligare ökades med 9 millioner för Irland, för afdikning af der befintliga sankar och vattensjuka distrikt; Franska lagstiftande församlingen anvisade år 1856 en summa af 100 millioner francs till befrämjande af grunddikningssarbeten, och i Belgiska regeringens budget finnes från år 1850 upptaget ett anslag af 525,000 francs för odlingar, öfversilningar och dikningsföretag.

Utgöra dessa grundförbättringsarbeten ett så viktigt moment i ofvannämnda länders utveckling, som de beviljade beloppens storlek gifva anledning antaga, så torde, utan fara för misstag, kunna påstås, att vårt lands framåtskridande i materiel kultur och välstånd är beroende af fullkomligt enahanda vilkor, hvilka här få en ytterligare betydelse genom tillkomsten af en faktor, som för våra förhållanden är af den mest ingripande vikt.

Då nemligen i andra länder grundförbättringarnas ändamål är dels att åt odlingen förvärfva nya områden, dels att höja den redan odlade jordens afkastning, så skulle de här dessutom bidraga att väsentligt förbättra klimatet, genom afledande af det skadliga och stillastående vatten, hvars afdunstande förbrukar en ej obetydlig del af våra korta somrars värme, som annars kunnat komma vegetationen till godo, och hvaraf verkningarna, med en naturlags hela oundvikliga konsekvens, omöjliggör alla beräkningar och gäckar odlarens omtanke och arbete. Hvilken stor betydelse för vårt nordliga jordbruk en, genom en fullständig afdikning möjliggjord, 8 dagars tidigare sådd och deraf följande relativt ännu tidigare mognad skulle utöfva på skördarnes mängd och beskaffenhet, torde för en hvar ligga för öppen dag. *Klimatets odling* utgör en af dessa stora frågor, hvilkas lösning blott genom associationens magt kan åvägbringas.

Det vore derföre Staten, den största associationen, värdigt, att taga denna fråga om händer genom ett kraftigt initiativ, som kunde till ny och stegrad verksamhet

samhet väcka nationens slumrande eller domnade krafter, och som, på samma gång det utvidgade odlingens områden, satte odlaren i mindre beroende af klimatets förstörande inflytelser.

Hvad beträffar *sättet* för detta Statens ingripande, så är det allaredan antydt genom anförandet af ofvannämnda länders föredöme. Då dessa rika och kapitalstarka länder ansett det nödigt att medelst direkta låneunderstöd bidraga till jordbrukets utveckling, så att densamma måtte hålla jemna steg med den växande folkstocken, så torde denna utväg hafva så mycket mera skäl för sig i Sverige, som jordbruksnäringen, i förhållande till landets öfriga näringar, intager en så ojemförligt mycket viktigare plats här, än hvad fallet är i nämnda länder; och detta skäl förstärkes ännu mer deraf, att Staten dels direkt, dels indirekt genom grundröntans och tiondens inteckning i hemmanen, besitter en ej obetydlig del af den Svenska jorden, hvartill kommer att, utom alla öfriga skatter och onera, pålagda under rättstillståndets menlösa tider, Svenska jordbruket arbetar under en undantagslagstiftning, beträffande tillgodogörandet af dess alster, som, huru berättigad den än ur moralisk synpunkt må vara, på ett mångenstädes våldsamt sätt ingripit i de ekonomiska förhållandena, lemnande alla fördelarne på Statens; alla olägenheterna på jordbruksnäringens sida. Några betänkligheter ur principiell synpunkt torde sålunda så mycket mindre kunna förebäras, som Riksdagen genom beviljade understöd dels till utdikningar i de Norrländska länen, dels till vattenaf-tappningar i Rikets öfriga län, allaredan beträdd denna bana, men dessa understöd äro, i förhållande till arealen af den öppna jorden, så ringa, att på hvarje tunnland öppen jord belöper sig blott 1,8 öre, hvadan resultatet i stort måste blifva jemförelsevis obetydliga.

Då emellertid anordnandet och handhafvandet af, samt den närmaste kontrollen öfver det föreslagna låneunderstödet användande i enlighet med det angifna ändamålet skulle inleda Staten i en lika besvärlig som tidsödande underhandling med den lånesökande, vare sig enskilde jordegare eller menigheter, så synes en förmedlande institution, som öfvertog detta åliggande, vara af behovet påkallad. En sådan administrerande och kontrollerande funktion torde lämpligast kunna öfverlemnas åt länens högsta kommunala myndighet, landstingen, som bäst böra kunna pröfva de olika orternas önsknings och behof, och som genom sin organisation samt med tillhjälp af de åt dem redan anvisade medel äro både behöriga och iståndsatta att, genom af dem anställda tjänstemän, öfvertaga så väl den närmaste ledningen af arbetsplanernas uppgörande och utförande, som ansvarigheten för lånens återgåldande till Statsverket. — Ett dylikt uppdrag skulle ofelbart åt dessa för vår sociala utveckling så viktiga nydanade institutioner gifva ökadt lif och betydelse, hvilket ej bör lemnas alldeles å sido vid frågans bedömande.

Hvad åter beträffar *tiden*, så kunna visserligen ur en synpunkt skenbart

välgrundade betänkligheter framställas mot ett dylikt understöds beviljande under en tidpunkt, då sparsamhet ej mera är blott en dygd, utan en tvingande nödvändighet. Men då, å andra sidan, denna nödvändighet till väsendtlig del är framkallad af felslagna skördar, så synes hvarje utgift, som afser att för framtiden hämma eller begränsa dessa orsaker, just ur sparsamhetens synpunkt berättigad, ty att förekomma en nöd blir alltid ekonomiskt klokare, liksom moraliskt rättigare, än att afhjelpa densamma. — Men ett ännu kraftigare skäl förefinnes att just nu gripa verket an, ett skäl hvars faktiska tillvaro är för påtaglig, för att kunna förnekas. Genom jernvägsarbetenas inskränkning och, ännu mer, till följd af de menliga inflytelserna af en allmän penningeförlägenhet, hvarunder så väl jordbruket som öfriga näringar våndas, äro skaror af landets barn utan arbete, och ställda i valet mellan hungersnöden, brottet eller emigrationen. Både statskloket och det rent menliga intresset bjuda derföre vidtagandet af snara och kraftiga åtgärder mot detta växande onda, hvars verkningar äro för djupt ingripande, för att vara tillfälliga eller snart öfvergående, ty att blott söka botemedlet i den enskilda omtanken och företagsamheten, hvilket under normala förhållanden må vara ganska välbetänkt, har under kritiska tider, som de närvarande, visat sig hvarken tillfyllestgörande eller ens hållbart.

Arbete och sparsamhet äro grundvilkoren för all materiel förkofran. Försakelsen, sparsamhetens negativa form, har under de sednare tiderna i rikt mått tagit Svenska folkets andliga kraft i anspråk, hvaremot arbetet, dess positiva vilkor, allt mer börjat afsina, lemnande en massa produktiv kraft oanvänd. Representationen, vårdarinnan af det nationela lifvet, åligger att tillse, det den förra ej förslösas och att den sednare tillgodogöres. Endast så motsvarar och förtjenar den Svenska folkets förtroende.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, och i betraktande af:

att Svenska jordbruket ej ännu nått den utveckling, att dess produktion förmår fylla en ständigt växande befolknings behof af dess alster, hvilket förhållande mindre är beroende af den öppna jordens otillräcklighet än af dess kultur-tillstånd;

att en planmässig och fullständigt genomförd afdikning är det kraftigaste medel, vetenskap och erfarenhet gifva vid handen, att höja jordens produktionsförmåga, på samma gång en sådan i stort utförd afdikning mäktigt bidrager att för all framtid utjemna de klimatiska missförhållandena;

att ett så omfattande företag, såsom liggande utom den enskildes förmåga, måste, i likhet med hvad i långt rikare länder varit förhållandet, af Staten understödjas, hvaremot arbetets utförande och ansvaret för understödets återbetalande, med minsta kostnad och risk för Statsverket, kunde åt de lokala representationerna öfverlemnas, hvarigenom dessas vikt och betydelse skulle i ej ringa mån förstärkas;

att, slutligen, den tilltagande arbetslösheten, med deraf följande ekonomiskt och moraliskt elände, bäst skulle kunna motverkas genom jordbrukets, såsom den största förbrukaren af arbete, försättande i ökad verksamhet, hvarigenom arbetstillfällena jemnast blefve fördelade öfver hela Riket, på samma gång den deraf framkallade produktionen direkt komme landets öfriga näringar till godo; får jag vördsamt föreslå:

- 1:o) att Riksdagen, för befrämjande dels, och i främsta rummet, af vattenskadade markers afdikning och torrläggning, dels af den redan odlade jordens fullständigare grunddikning, ville, utöfver det redan till de Norrländska länen lemnade anslag, bevilja ett låneunderstöd af 5,000,000 R:dr R:mt, att från och med år 1869 utgå under tio års tid med 500,000 R:dr R:mt årligen.
- 2:o) att detta låneunderstöd, utgående till högst $\frac{2}{3}$ af den beräknade arbetskostnaden, måtte åtnjutas räntefritt under 5 års tid, med derefter inträdande återbetalningsskyldighet af $\frac{1}{10}$ del af kapitalet årligen, jemte löpande 5 procent årlig ränta å det oguldna kapitalet, samt ställas till samtliga landstingens förfogande, efter dem emellan skedd fördelning, och under deras ansvarighet för så väl arbetsplanernas uppgörande och utförande, som för kapitalets och räntans återgåldande till Statsverket.
- 3:o) att Riksdagen hos Kongl. Maj:t ville göra underdånig framställning, det han, på sätt honom lämpligast synes, behagade låta fördela låneunderstödet mellan de olika landstingen, som ock låta uppgöra de närmare bestämmelser, som för dess utbekommande, användande och återbetalande kunna anses ändamålsenliga och betryggande.

Stockholm den 25 Januari 1868.

C. E. Casparsson.

Obs. Vid de, beträffande den förmalna spanmålen och antalet underhållna kreatur, gjorda förvandlingarne hafva 1,80 centner hvetemjöl antagits lika med 1 tunna hvete, 2,40 centner rågmjöl lika med 1 tunna råg samt 10 stycken får lika med ett stort kreatur.